

3.2.1 Tvorba úspor

Možnost tvorby úspor z dávek běžného výživného byla zakotvena nejprve do ZOR, a to velkou novelou ZOR v roce 1998.¹²² Tomu předcházela léta dohadů, zda má mít výživné spotřební charakter (názor zastáván především v době, kdy byla právní úprava silně ovlivněna komunistickou ideologií), anebo výživné představují i dávky ve větší míře, než slouží k uspokojení odůvodněných potřeb dítěte.¹²³ Možnost tvorby úspor byla následně zakotvena také v OZ, a to v § 917. Ten nyní výslovně uvádí, že tvorbu úspor lze vzít v potaz při určování výše výživného k dítěti, pokud je povinným nejen rodič, ale také v případě výživného pro nezletilé dítě, které nenabýlo plné svéprávnosti, a kdy je povinnou osobou jiný předek než rodič (prarodiče, prararodiče).

Využití možnosti tvořit dítěti úspory přichází v úvahu po kumulativním splnění několika podmínek:

- existuje vyživovací vztah mezi rodič – dítě (dle textu zákona nejen nezletilé) nebo ostatní příbuzný – dítě (zde však pouze k nezletilým dětem, které nenabýly plné svéprávnosti, viz znění § 917 OZ);
- majetkové poměry povinného subjektu to připouštějí.

Při užití tohoto institutu však nesmíme opomenout ustanovení § 915 odst. 1 OZ, že životní úroveň dítěte má být zásadně shodná s životní úrovní rodiče. Toto hledisko předchází hledisku odůvodněných potřeb dítěte. Proto je však vždy třeba zohlednit i životní úroveň, na níž má právo dítě se podílet. Pokud je životní úroveň rodiče nízká a tvorbu úspor neumožňuje, pak ji nelze výživným pokrýt, přestože ji lze považovat za odůvodněnou potřebu dítěte.

Účel úspor může být různý – znění dnes již neúčinného ustanovení § 85a odst. 2 ZOR demonstrativně uvádělo zabezpečení přípravy na budoucí povolání. Úspory lze použít v podstatě na jakékoli potřeby dítěte, které mu vzniknou v budoucnu. Tento výklad je nepochybný i v aplikační praxi.¹²⁴ Musí se jednat skutečně o úspory, tj. o finanční částku představující rezervu, která má být v zásadě spotřebována v budoucnosti.¹²⁵

¹²² Zákonem č. 91/1998 Sb., s účinností od 1. 8. 1998.

¹²³ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka In HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka (ed). *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1066.

¹²⁴ Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 27. 10. 1998, sp. zn. 23 Co 557/1998.

¹²⁵ Viz odůvodnění usnesení Městského soudu v Praze ze dne 24. 10. 2002, sp. zn. 29 Co 329/2002.

Na rozdíl od ZOR, který v žádném svém ustanovení neřešil, kdy prostředky poskytnuté na tvorbu úspor přechází do vlastnictví dítěte, dle § 917 poskytnuté výživné přechází do vlastnictví dítěte (tzn. v okamžiku, kdy je dávka výživného vyplacena).

Vzhledem k tomu, že primárním účelem tvorby úspor by mělo být spoření, bylo by vhodné zajistit, aby část výživného určená ke tvorbě úspor byla skutečně spořena, a to na účet vedený na jméno nezletilého. K tomuto účtu by neměl mít dispoziční právo povinný subjekt (možnost zneužití prostředků ve svůj prospěch) ani subjekt, k jehož rukám je výživné hrazeno (možnost zneužití).

Úspory by neměly být určeny např. k sezonním výkyvům, tedy na financování letního tábora, zakoupení zimní obuvi, nákup vitaminů v podzimním období, a to proto, že tyto položky mají být pokryty tou částí výživného, která je dítěti přímo vyplácena.¹²⁶ Úspory mají být určeny na významné záležitosti týkající se dítěte, které vzniknou v budoucnu, např. financování vzdělání v zahraničí, financování léčby, pokud dítě vážně onemocní nebo se stane invalidním.

Protože není výslovně určeno, jak má být výživné spořeno, je možno jej spořit jakýmkoli způsobem, např. na účtu stavebního spoření, jako termínovaný vklad, na vkladní knížce atd. Vždy by však mělo být spořeno tak, aby je dítě mohlo bez větších obtíží vybrat a upotřebit k vhodnému účelu (příprava na budoucí povolání, bytové potřeby atd.), tzn., nemělo by jít o účet či bankovní produkt, na němž jsou finanční prostředky účelově vázány a mohou být použity jen na předem stanovený účel.

Vzhledem k tomu, že část výživného pro dítě určená na úspory je výživným, lze rozhodnout o povinnosti hradit tuto část jako úspory až tři roky zpětně (§ 922 odst. 1 OZ).

3.2.2 Tezaurace výživného

Tezaurace výživného je stav, kdy povinný subjekt složí určitou finanční sumu za účelem, aby z ní bylo v budoucnu pravidelně vypláceno výživné oprávněnému subjektu. Na rozdíl od možnosti předchozí, tedy spoření částek výživného, je tezaurace institutem odlišným, a to proto, že v rámci tezaurace nejde o plnění výživného v pravém slova smyslu, jak je tomu u spoření (zde je částka určená ke spoření součástí měsíční dávky výživného), neboť to je plně-

¹²⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 1989, sp. zn. 5 Cz 42/1988.

no až pravidelným převáděním ze složené částky, a to určitého konkrétního obnosu odpovídajícího výši měsíční dávky stanoveného výživného. Účelem institutu teaurace je zajistit dítěti pravidelné platby výživného i v době, kdy povinný subjekt nemá dostatečný příjem nebo výživné nemůže plnit.

Tento institut současná právní úprava zakotvuje v § 918 OZ a jeho využití je možné pouze v případě výživného k dětem (bez ohledu, zda zletilým, či nezletilým). Využití tohoto institutu je vázáno na splnění několika podmínek:

- existence vyživovacího vztahu povinný subjekt – dítě;
- případ hodný zvláštního zřetele.

O existenci vyživovacího vztahu již byl výklad podán. Pokud jde o případy hodné zvláštního zřetele, je třeba je, podobně jako soulad s dobrými mravy, dovozovat z okolností daného případu. Půjde o případy výjimečné a užití institutu teaurace musí soud vždy řádně odůvodnit. Teorie za takové situace¹²⁷ považuje např. ty, kdy povinný má nepravidelné příjmy (např. sezonní zaměstnanci), zdědí značné prostředky (ale lze usuzovat, že nebude schopen s nimi smysluplně hospodařit), podniká a prokazatelně podstupuje majetková rizika (a jsou obavy, že by výživa dítěte nebyla v budoucnu řádně zajištěna), má v plánu delší pobyt v zahraničí (a vymáhání výživného by bylo problematické), hrozí, že finanční prostředky prohraje hraním hazardních her apod. Slovenská právní úprava, která je obdobná, je vykládána tak, že považuje za okolnosti hodné zvláštního zřetele i možnost existence trestního stíhání z výživy povinného subjektu.¹²⁸ Jak je z výše uvedeného patrné, okolnosti hodné zvláštního zřetele jsou vždy okolnostmi na straně povinného subjektu. Musí jít o okolnosti, které jsou tu dány v okamžiku soudního rozhodnutí, neboť soud nemůže rozhodovat o okolnostech, které teprve nastanou. Např. je pravděpodobné, že povinný subjekt zdědí v dohledné době vysoký majetek, budou mu vyplaceny vysoké dividendy, je jisté, že povinný subjekt odjede na dlouhodobou zahraniční cestu atd. Dané okolnosti musí

¹²⁷ Viz např. výčet v KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka In HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka (ed). *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1066 nebo HOLUB, Milan, NOVÁ, Hana, PTÁČEK, Lubomír, SLADKÁ HYKLOVÁ, Jana. *Zákon o rodině s komentářem, judikaturou a předpisy souvisejícími*. 9. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 387, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vydání, Brno: Doplněk, 2006, s. 264.

¹²⁸ PAVELKOVÁ, Bronislava in PAVELKOVÁ, Bronislava, KUBÍČKOVÁ, Gabriela, ČEČOTOVÁ, Vlasta. *Zákon o rodině. Komentář s judikaturou*. 1. vydání, Šamorín: Heuréka, 2005, s. 223.

být vždy v řízení prokázány a z provedeného dokazování musí být zřejmé, že jsou v konkrétním případě dány.

Je-li využito institutu tezaurace, neznamená to, že by byl povinný subjekt zbaven vyživovací povinnosti či byl zproštěn vyživovací povinnosti poukázáním jednorázové částky¹²⁹ (tak jak to OZ umožňuje u výživného mezi rozvedenými manžely v § 761 OZ).

Přechod prostředků do vlastnictví dítěte je v OZ výslovně uveden jako okamžik splatnosti jednotlivých dávek výživného v budoucnu. Do té doby jsou vlastnictvím povinného subjektu s tím, že tento subjekt je omezen v nakládání s nimi. Tento institut však není příliš využíván, a proto jeho aplikace v praxi nečiní podstatné problémy.

¹²⁹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka In: HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*. 4. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, s. 472.